

Driftbudget 2023 - förslag till omfördelning med anledning av höga livsmedelspriser, Tekniska förvaltningen

2023-03-28

23KOT42

Sammanfattning

Tekniska förvaltningen har fått i uppdrag av Kultur och tekniknämnden (§50, 2023-03-16) att, utifrån kommunfullmäktiges avslag på Kultur- och tekniknämndens äskande om utökad budget för livsmedelskostnader 2023, undersöka möjligheter till att omfördela medel inom förvaltningens budgetram för att undvika underskott under 2023 samt att ta fram underlag på eventuella konsekvenser om nämnden inte får förstärkningar till livsmedelsbudgeten och vilka konsekvenser som kan inträffa om de mål för bl.a. kvaliteten som finns för kostverksamheten inte kan uppnås.

Förvaltningen prognostiserar i nuläget livsmedelskostnaderna för 2023 till närmare 1 000 tkr mer än budgeterade medel. Förvaltningen fick inför 2023 ramförstärkning om 769 tkr (ej medräknat förstärkning till följd av volymökningar inom städ och måltid), av dessa medel fördelades 272 tkr till livsmedel emedan resterande fördelades framför allt till inköp av köpta tjänster, men även el samt drivmedel.

För att kunna identifiera möjliga omfördelningar har förvaltningens totala driftbudget analyserats för att skapa en bild av var de största budgetposterna finns och därefter se huruvida det är möjligt att genomföra åtgärder som helt eller delvis kan räkna ihop till den prognostiserade bristen. Som bakgrund kan även konstateras att serviceavdelningen sedan 2019 hämtat hem ett underskott på 2 000 tkr samt hanterat sparkrav på totalt 1 800 tkr (600 tkr årligen 2021–2023) tillika indirekta effektiviseringar.

Möjligheterna till att göra omfördelningar är generellt sett små. Den största posten kan erhållas om Askersunds kommun upphör med att ge ekonomiskt bidrag till enskilda vägar. För att upphöra med tjänsten, i synnerhet om det ska vara en permanent förändring, behöver kommunfullmäktige besluta om att regler för vägbidrag ska revideras/upphävas. Sammanlagt har förvaltningen identifierat möjliga omfördelningar under 2023 som uppgår till ca 1 450 – 1 600 tkr.

Budgetpost	Budget 2023 (tkr)	Kommentar	Omfördelning 2023 (tkr)	Konsekvens
Bidrag enskilda vägar	1 767	Avser bidrag till enskilda vägar för drift och underhåll enligt KF regler	1 000	Ökad egen finansiering för enskilda väghållare.
Personalkostnader	48 699	Löner inklusive PO-påslag	200–250	Avser vikarier måltid, lägre kvalitet, högre arbetsbelastning
Livsmedel	8 635		200–250	Anpassningar i menyer
Rep. och underhåll av maskiner	581		50–100	Risk för stillestånd om behovet överstiger budget

Uppdrag

Tekniska förvaltningen har fått i uppdrag av Kultur och tekniknämnden (§50, 2023-03-16) att, utifrån kommunfullmäktiges avslag på Kultur- och tekniknämndens äskande om utökad budget för livsmedelskostnader 2023, undersöka möjligheter till att omfördela medel inom förvaltningens budgetram för att undvika underskott under 2023 samt att ta fram underlag på eventuella konsekvenser om nämnden inte får förstärkningar till livsmedelsbudgeten och vilka konsekvenser som kan inträffa om de mål för bl.a. kvaliteten som finns för kostverksamheten inte kan uppnås.

Nuläge

Baserat på den prisutveckling som skett sedan förvaltningen gick fram med sitt äskande prognostiseras livsmedelskostnaderna till närmare 1 000 tkr mer än budget, givet att verksamheten vidhåller sitt arbete att leva upp till det kostpolitiska programmet och inte gör några ytterligare förändringar av menyn utöver de anpassningar som genomförts under 2022.

Nämndens budget

Nämndens budget fördelas på tekniska förvaltningen och förvaltningen för kultur, evenemang och fritid. Uppdraget att utvärdera möjliga ombudgeteringar avser endast tekniska förvaltningen och endast förvaltningens skattefinansierade del. Budget rörande VA-kollektivet kan inte omfördelas till skattefinansierad verksamhet utifrån bestämmelser i Lagen om allmänna vattentjänster. Budgeterade investeringsmedel för 2023 kan inte omvandlas till driftmedel. Möjliga medel att omfördela finns inom tekniska förvaltningens driftbudget.

Förvaltningens driftbudget

Sedan 2019 har serviceavdelningen hämtat hem ett underskott på 2 000 tkr samt hanterat sparkrav på totalt 1 800 tkr (600 tkr årligen 2021–2023). Utöver beslutade sparkrav har indirekta effektiviseringar genomförts på grund av att prisuppräknigen varit mindre än hälften av livsmedelsprisindex, antal tillagade portioner har ökat samt att volymförändringar har skett, förändringar som inte har kompensrats för i full utsträckning.

Tekniska förvaltningen gjorde för första gången på många år ett noll-resultat 2022. Resultatet uppnåddes delvis tack vara en budgetförstärkning inför 2022 men även tack vara en medveten återhållsamhet, effektiviseringar och förändrade arbetssätt. Stor bidragande orsak till resultat är även intäkter och lägre kostnader av engångskaraktär som inte förväntas inträffa 2023.

Förvaltningen fick inför 2023 ramförstärkningar om 769 tkr, exkl. ramförstärkningen till följd av volymökningar inom städ och måltid. Ramförstärkningarna med belopp och budgetfördelning specificeras i tabell 2.

Tabell 2. Sammanställning av beslut om ramförstärkningar inför 2023.

Benämning	Beslut	Fördelning	Belopp
Prisuppräkning köpta tjänster	KF Budget 2021	Gata/park	335
Prisuppräkning köpta tjänster och varor	KF Budget 2022	Gata/park	37
Köp av entreprenadtjänster	KF §215, 2022-12-19	Gata	45
Elförbrukning	KF §215, 2022-12-19	Gmn. lokaler	60
Drivmedel	KF §215, 2022-12-19	Gata/park	20
Livsmedel	KF §215, 2022-12-19	Måltid/livsmedel	272
Summa			769

Omfördelningar inom ram

För att kunna identifiera möjliga omfördelningar har förvaltningens totala driftbudget analyserats för att skapa en bild av var de största budgetposterna finns och därefter se huruvida det är möjligt att genomföra åtgärder som helt eller delvis kan räkna ihop till den prognostiserade bristen. Tabell 2 sammanställer möjliga omfördelningar och konsekvenser därav.

Intäktsbudget

Gällande intäktsbudgeten konstateras för hela förvaltningen att det inte bedöms finnas några poster av betydande vikt där intäkterna väntas överstiga budgeterade nivåer. Samtliga budgeterade intäkter möts av kostnader i motsvarande nivå. Det kan vidare konstateras att det alltså finns "historiskt" budgeterade intäkter kopplat till förvaltningsadministrationen som inte väntas inkomma på budgeterade nivåer.

Nämnden har att besluta i ett par ärenden om att utöka avgiftsintaget (upplåtelse allmän plats, båtplatser) men förändringen kan inte träda i kraft under 2023 och det är en mindre förändring.

Kostnadsbudget

Bidrag enskilda vägar

Förvaltningen har en budget om nästan 1 800 tkr avsatt för bidrag till samfällighetsföreningar som sköter drift och underhåll av enskilda vägar. Bidrag betalas ut i enlighet med de regler som Kommunfullmäktige har fastställt (§95, 2004-11-29), liknande regelverk finns i de flesta av Sveriges kommuner men det finns även kommuner som inte ger bidrag för enskilda vägar. För att upphöra med tjänsten, i synnerhet om det ska vara en permanent förändring, behöver kommunfullmäktige besluta om att regler för vägbidrag ska revideras/upphävas

Det finns tre olika typer av vägbidrag och några av dessa har för 2023 redan utbetalats. Genom att inte betala ut resterande bidrag under 2023 erhålls 1 000 tkr att omfördela. Konsekvensen av att inte betala vägbidrag skulle otvivelaktigt skapa missnöje hos berörda vägföreningar.

Köp av tjänster

Förvaltningen har en budget om ca 4 300 tkr för köp av huvudverksamhetstjänster som ej kan utföras i egen regi. Störst budgetpost utgörs av belysningsavtalet, 2 300 tkr. Avtalet är tecknat till utgången av 2028 och innehåller inga möjligheter till besparingar.

Inom budgetposten finns drygt 1 200 tkr avsett för inköp av extern utförare av vinterväghållning och barmarksunderhåll. Inför 2023 har budget för externt inköp av vägunderhåll minskat och arbetet planeras att genomföras i egen regi i större omfattning. Det bedöms således inte finnas några medel över utan en nedskärning i denna del skulle innebära mindre vägunderhåll med risk att snöröjning, halkbekämpning, sandupptagning osv inte kommer att kunna genomföras så att trafiksäkerhet uppnås. Budget 2023 är satt för att klara en "normal" vinter men det finns osäkerhet i prognos kopplade till förnyad upphandling av entreprenör samt att utfallet beror på hur väderförhållanden under året kommer att bli.

Vidare finns mindre poster om mellan 50–230 tkr där vissa avser inköp av tjänster som utförs för andra förvaltningars arbetsmiljö, t.ex. entrémattor, fönsterputs, höghöjdsstäd och gardintvätt. Konsekvensen om förvaltningen skulle upphöra med att köpa dessa tjänster är att respektive förvaltning troligen skulle betala för dessa tjänster ur egen budget då arbetsmiljön påverkas om det inte utförs.

Inom posten finns även kostnad för parkeringsvakt. Att upphöra med tjänsten är dock kontraproduktivt då parkeringsövervakning genererar intäkter som minst motsvarar kostnad för köp av tjänst.

Personalkostnader

Förvaltningens enskilt största budgetpost är kostnaden för personal, 70% av hela budgeten utgör lönekostnader. Merparten av lönekostnaderna är bundna i månadslöner och det finns för närvarande inga kända avslut som kan vakanshållas och därmed kan ge möjlighet till omfördelning av budget.

Inom måltidavdelningen finns möjlighet till besparing genom att minska bemanningen vid semester, ledigheter och sjukdom. Genom att till viss del avstå från att ta in vikarier kan 200–250 tkr frigöras för ombudgetering. Besparingen påverkar kvaliteten på den service vi levererar och sannolikt även ge en negativ påverka på personal när det kommer till arbetsbelastning, stress och medarbetarnöjdhet, i synnerhet när arbetsgruppen i början av 2022 var hårt belastad på grund av stora svårigheter att få in vikarier.

Inom städverksamheten är det redan planerat för att vakanshålla en tjänst under del av 2023 och det finns inte utrymme att mer än i mycket liten omfattning låta bli att täcka upp med vikarier. Frigjorda medel täcker upp för kostnad för arbetsmiljörelaterad personalöverenskommelse.

En besparing på längre sikt erhålls genom att minska bemanningen och därmed upphöra utföra vissa tjänster och uppdrag. För varje person som friställs frigörs i snitt 550 tkr. Att friställa personal påverkar inte budget 2023 men för att få helårseffekt 2024 måste beslut om nedskärning tas tidigt 2023 så att process för uppsägning på grund av arbetsbrist kan inledas. Bemanningen på förvaltningen är redan i dagsläget mycket begränsad och nämnden har inför budgetberedning 2024 framfört behov av utökade resurser för att skapa bättre förutsättningar att uppnå förväntningar från såväl invånare som beslutsfattare. För att kunna minska bemanningen måste beslut fattas inom vilka områden service ska minska/upphöra. Att minska bemanningen är inte möjligt med mindre än att göra mer omfattande förändringar i verksamheten t.ex. ändra produktionsmetoder (färre kockar och mer halvfabrikat), färre serveringsenheter, inköp av mer externa tjänster, lägre ambition på skötsel och underhåll inom grönyteskötsel och gatuunderhåll.

Livsmedel

Det finns stora möjligheter att anpassa menyer och därmed minska livsmedelskostnader. Under 2022 har små och stora förändringar gjorts löpande för att möta kostnadsutvecklingen på livsmedel. Nämndens förväntan är att måltidsverksamheten ska arbeta för att målsättningarna i Kostpolitiska programmet ska uppnås men under 2022 har inte livsmedelsverkets rekommendationer för t.ex. fet fisk och korv efterlevts. För att leva upp till livsmedelsverkets rekommendationer behöver menyer återgå till att innehålla fler tillfällen där fet fisk serveras och minska antalet dagar med korv vilket påverkar budget för livsmedelsinköp negativt.

Genom att genomföra ytterligare anpassningar i menyn kan livsmedelskostnaderna minskas med ca 200 – 250 tkr. Åtgärder som kan genomföras kan vara att införa vegetariska dagar, begränsat utbud i salladsbuffé, servera färre alternativa rätter, minska inköp av ekologisk och närodlat mat, minska mängden kött.

Alltför omfattande förändringar i menyer försvårar dock möjligheten att uppnå kostpolitiska programmets målsättningar om nöjda gäster, minska matens klimat- och miljöpåverkan, matlagning från grunden av bra råvaror och mat som är anpassad till målgruppen.

Reparationer och underhåll av maskiner och inventarier.

De två senaste åren har utfallet för reparation och underhåll av maskiner inte uppgått till budgeterad summa. Detta indikerar att det möjligtvis skulle finnas utrymme för omfördelning om ca 100 tkr. I vilken takt och omfattningen maskiner och fordon går sönder går dock inte att förutse och skulle det vara så att budgeten inte räcker till och heller inte överskrider får det således effekt för verksamheten genom stillestånd för berörd maskin/fordon.

Övrigt

Det finnas andra större budgetposter i form av exempelvis el, mattransporter samt förbrukningsinventarier- och material. Besparingar i dessa områden bedöms som mycket svåra att genomföra baserat på dels avtalsrättsliga begränsningar, dels då besparingar skulle göra vissa verksamheter svåra att bedriva och där alternativ inte är görbara eller mer kostnadseffektiva. Det rör exempelvis inköp av förbrukningsmaterial i form av diskmedel, pappershanddukar, förpackningsmaterial, kemikalier till verkstaden etc. Här kan även tilläggas att verksamheterna har sett prisökningar de senaste åren vilket redan försvårande.

Tabell 2. Sammanställning av förvaltningens största budgetposter samt möjlighet och konsekvens av eventuell omfördelning av budgetmedel.

Budgetpost	Budget 2023 (tkr)	Kommentar	Omfördelning 2023 (tkr)	Konsekvens
Bidrag enskilda vägar	1 767	Avser bidrag till enskilda vägar för drift och underhåll enligt KF regler	1 000	Ökad egen finansiering för enskilda väghållare.
Personalkostnader	48 699	Löner inklusive PO-påslag	200–250	Avser vikarier måltid, högre arbetsbelastning
Livsmedel	8 635		200–250	Anpassningar i menyer
Rep. och underhåll av maskiner	581		50–100	Risk för stillestånd om behovet överstiger budget